

„Emlékezetnek okáért”

SZŐRÉNYI LÁSZLÓ

SOROKSZORÍTÓ

Vályi András volt az első professzora a Pesti Egyetem magyar nyelvi tanszékének. Ő a szerzője az első magyar földrajzi-helyismereti lexikonnak is. A Magyar országnak leírása című, 1796-ban kiadott, három vastag kötetből álló művet szerencsére már megjelentették hasonló kiadásban is, ezért könnyebben hozzáférhető. A professzor minden szabad idejét utazással töltötte, mert be is akarta járni és személynesen megismerni azt a rengeteg várost, falut, puszta, amelyet fölvetett lexikonába. Ha megőrzésre érdemes valamit talált, annak biztonságáról is gondoskodott. Így például Cséven (ma Piliscsév) talált római kori mérföldjelző oszlopokat: ezeket kiásatta és elhelyezte a Magyar Királyi Universitas tárlatán. Mint írja a címszóban: „emlékezetnek okáért”.

Csév mellett nem messze terül el Kesztlőc, amely ugyanúgy az esztergomi káptalan földesurasága alá tartozó, nagyjából szlovákok, kisebbrészt magyarok által lakott falu volt. Valaha régen, ifjúkoromban én voltam az MTA Irodalomtudományi Intézetének a szakszervezeti kultúrfelelőse. Ez annyit jelentett, hogy folyton lestem, mikor lehet kedvezményesen áron turistabuszt bérelni az IBUSZ-tól, és akkor elindultunk egy-egy kirándulásra az intézeti kollégákkal és csivitelő, néha erőteljesebb hanghatásokkal jelentkező gyermekekkel. Általában kora reggel indultunk, késő éjszaka értünk haza. Noha előre fölmértem a terepet, és igyekeztem minden múzeumort vagy sekrestyést, főpincért és egyéb idegenforgalmilag számba vehető személyiséget megzavarni édes

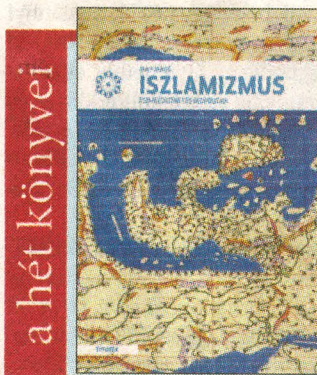
álmodozásában, de hát így is akadtak előre nem látható késések, és ennek megfelelően sose lehetett tudni, pontosan mikor érkezünk hová. Volt úgy például, hogy a román határőrök tartóztattak fel másfél órára Nagyvárad felé vezető utunkon, mert hetvenéves, nemzetközi hírnévnek örvendő kollégámat megmotozták, és elkobozták a nála található szívgyógyszereket, amelyekről azt állították, hogy azok biztos fogamzásgátlók, amelyeket pedig tilos bevinni Romániába. Éppen ezért ugyanaznap este nagy késéssel érkezünk meg az előre lefoglalt határmenti étterembe, hogy szerény vacsoránkat elfogyasszuk, ahova bevette magát egy vidáman bicskázó társaság, ráadásul a késdobáláshoz még cigányzenét is rendeltek. Gyors gyűjtést rendeztem a kollégák között, majd generálpauzát rendeltem a primástól, a vacsorát pedig vilámgyorsasággal magunkévá tettük.

Egyik tavasszal a Pilis hegység falvait és régészeti lelőhelyeit jártuk be. Akkor nem buszszal voltunk, hanem vonattal, hiszen az esztergomi vonaltól ezek a helyek könnyen közelíthetőek. Piliscsév és Klastrompuszta után sorra került Kesztlőc is. (Ez a falu volt egyébként kedves kollégánknak és barátunknak, Nyíró Lajosnak a szülőfaluja. Késő öregkoráig, mert 93 évet élt, sűrűn visszalátogatott falujába, az atyai házba, pedig gyermek- és ifjúkorát nagyjából Franciaországban töltötte, mert a család kivándorolt, és édesapja, majd később egy ideig ő maga is bányásztként dolgozott.) Nagy örömünkre falumúzeumot találtunk egy zsüpfedeles házban, amely a színhagyomány szerint a falu legrégebbi épülete. Szerencsére még füstös konyhája és kemencéje is megmaradt. Volt nagyon érdekes régészeti anyag egészen az őskorig és kelta edényekig visszamenőleg, de láthattunk török kori fegyvereket, régi újságokat és érmekeket is a helyi szlovákság népviseletén és a paraszti kultúra tárgyi emlékein kívül. Azonban három különlegesség lepett meg minket legjobban. Az egyik egy hatalmas orosz szamovár volt, a másik egy lengyel kitüntetés a fehér sással, a harmadik pedig egy lyukas zászló.

A múzeumot alapító és berendező tanár é deklődésünkre elmondta, hogy a szamovárt néhány más orosz tárgyat egy Kesztlőcről bevonultatott honvéd hozta haza Oroszországból. A lengyel kitüntetés olyan kesztőlci származású, Franciaországban élő férfi adománya a múzeumnak, aki ezt azért kapta, mert részt vett a franciaországi lengyelek ellenállási mozgalmában a hitleri megszállók ellen. Ami a lyukas zászlót illeti, az 1956-os forradalom idején tűzték ki, majd utána olyan jól elrejtették, hogy csak nemrég került elő, mert begyömöszölték száraz levelek közé egy ház ereszébe, aztán végül egyszer eldugult az eresz, kitisztították, így megtalálták a zászlót, és volt elég bátorságuk ahhoz, hogy behozzák, a múzeum fenntartóinak pedig volt elég bátorságuk ahhoz, hogy restaurálják és kiállítsák. Elégé megdöbbenve néztük; hiszen közülünk, aki látta, nyilvánosan természetesen nem beszélt róla; aki meg fiatalabb volt, az még csak nem is látott ilyet. (Olvasom, hogy idén nyílt meg és november 4-ig látogatható a Néprajzi Múzeumban a Szabadság kódjai című kiállítás, amely bemutat egy-két lyukas zászlót is; a kísérőszöveg meg is állapítja, hogy alig-alig maradt belőlük.)

Hallgatagon ballagtunk le, nyakunkra ültetve a fáradtabb kisgyerekeket, mentünk vissza a vasútállomásra. Már Vályi is megírta, hogy a környék útjai nehezen járhatók, hiszen sok helyen homokos a föld, és ezért esős időben nagy a sár. Teljesen igaza volt, mi is daga-szthattuk a dágványt. Az egyik pocsolóban találtam egy vízhatlan műanyag tokba kötött orosz nyelvű füzetecskét. Ez szovjet tankhoz tartozott, a harcjármű vezetője úgy látszik, elveszthette, amikor kiszállt. Elolvastuk; valami ilyesfajta szöveg volt: „Szovjet harcos! Légy büszke rá, hogy a Vörös Hadsereg ... számú tankját vezeted, vigyázz rá úgy, mint saját életedre!”

A relikviát azóta is őrzöm, amely - és az egész kirándulás - emlékeztet arra, hogy az Irodalomtudományi Intézetet 60 éve, 1956-ban alapították.

JANY JÁNOS: AZ ISZLAMIZMUS - ESZMETÖRTÉNET ÉS GEOPOLITIKA

Az iszlám világ válsága hosszú ideje elhúzódó folyamat, ám a külvilág számára csak az elmúlt évtizedekben vált láthatóvá. Az iszlám nevében folytatott terrorizmus csak egy a sok válságjel közül, bár kétségkívül a legtragikusabb. Kötetünk arra vállalkozik, hogy feltárja az okokat, azok társadalmi, politikai és gazdasági összefüggéseit, és megismertesse, milyen válságok születtek ezekre az iszlám világán belül.

TYPOTEX KIADÓ
175 oldal, 2900 Ft

G. SZABÓ JUDIT: PÖTTYÖS SOROZAT

1971-ben vehették először máséval nem tévesztendő zéből kapkodják ki, és len mondatokban beszélni fogalmazzanak. Kínos herítve röhögnek. Az olv

Móra Könyvkiadó
240 oldal, 2199 Ft

Solyvár J gyűjtése